

Seznam literatury a užitečných odkazů na internetu na téma mokřady

(Materiál k přednášce z Ekologie mokřadů na PřF MU v Brně, sestavila K. Šumberová)

Z literatury uvádím hlavně práce, z nichž jsem čerpala při sestavování přednášky. Užitečných prací by se jistě našlo víc, včetně různých atlasů s informacemi o jednotlivých druzích. Rozhodně stojí zato podívat se v knihovně UBZ, neustále je tam něco nového. Z článků zde uvádím jen některé práce v češtině, které jsou k dispozici na UBZ, pokud byste měli zájem o další práce k nějakému speciálnímu tématu, můžete zkusit popátrat na internetu po PDF nových i starších článků (viz níže uvedené odkazy na některé servery) anebo se ozvěte (můžu poskytnout výběr citací, řadu článků mám u sebe buď jako papírové kopie nebo jako PDF).

Andreska, J. (1997): Lesk a sláva českého rybářství. – 1. vyd., 166 pp., ed. NUGA, Pacov.
Hlavně o historii českého rybníkářství (ale i říčního rybářství).

Brönmark Ch & Hansson L.-A. (2005): The biology of lakes and ponds. 2. Ed. Oxford University Press, New York.
Učebnice, zahrnuje kapitoly o abiotickém prostředí, jednotlivých typech organismů od prokaryot až po rostliny a živočichy a vzájemných interakcích mezi nimi, biodiverzitě a ohrožení jezer a rybníků. Jednotlivé kapitoly jsou poměrně stručné, takže se hodí hlavně pro základní orientaci. Možná k dispozici v UBZ nebo MZK, mám vlastní výtisk.

Casper S. J. & Krausch H.-D. (1981): Süßwasserflora von Mitteleuropa. Band 24, *Pteridophyta* und *Anthophyta*. 2. Teil, *Saururaceae* bis *Asteraceae*. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart & New York.
Klíč s podrobnými popisy morfologie, ekologie a rozšíření jednotlivých mokřadních druhů cévnatých rostlin. Tento díl je v botanické knihovně UBZ (odkud ho mám dlouhodobě půjčený), možná i na zoologii a v MZK. 1. díl (asi 1980) by měl být v zoologické knihovně UBZ.

Cronk J. K. & Fennessy M. S. (2001): *Wetland plants: biology and ecology*. Lewis Publishers, Boca Raton/London/New York/Washington.
Podrobná kniha, zahrnující klasifikaci mokřadních rostlin a mokřadní vegetace, popis faktorů prostředí, adaptace rostlin k mokřadnímu prostředí, rozmnožování, kapitoly o produktivitě a dynamice mokřadní vegetace, invazních druzích a obnově mokřadů. Kniha vychází především z poměrů v mokřadech Severní Ameriky, ale řada informací je použitelná i v našich podmínkách. Možná k dispozici v knihovně UBZ nebo v MZK, mám vlastní výtisk, který mohu zapůjčit k nahlédnutí nebo okopírování.

Čítek, J., Krupauer, V. et Kubů, F. (1993, 1998): Rybníkářství. – 1., 2. vyd., ed. Informatorium, Praha.
Užitečné hlavně pro ujasnění pojmů jako sádka, plůdkový rybník (výtažník) a další typy rybníků, informace o hospodářsky významných druzích ryb a o různých typech hospodářských zásahů na rybnících i sádkách. Mají v MZK.

Dykyjová D. & Květ J. (eds) (1978): *Pond littoral ecosystems*. Springer Verlag, Berlin/Heidelberg/New York.
Je v knihovně UBZ, možná jako časopis (Ecological studies, roč. 28); sborník příspěvků o rybníčních ekosystémech, multioborový přístup (charakteristika abiotických faktorů rybníčního prostředí, vegetační věda, algologie, produkční ekologie, fyziologie ornitologie, entomologie, obhospodařování rybníků, využití rákosu apod.)

Hartman P., Příkryl I. et Štědrónský E. (1998): Hydrobiologie. – 2. přepracované vyd., ed. Informatorium, Praha.
Vlastnosti vodního prostředí, typy vod, stručné informace o jednotlivých skupinách našich vodních organismů (rostliny i živočichové).

Hejný S. (1948): Zdomácňování dvouzubce listnatého (*Bidens frondosus* L.) v ČSR. – Čs. Bot. Listy : 56–63.
Příklad šíření invazního druhu obnažených den.

Hejný, S. (1960): Ökologische Charakteristik der Wasser- und Sumpflanzen in den slowakischen Tiefebene (Donau- und Theißgebiet). – 480 S., Bratislava.
Informace o jednotlivých druzích, jejich rozdělení do ekologických skupin podle adaptace ke kolísání vodního sloupce. Mělo by být na katedře i v MZK.

Hejný S. (1967): Problémy ochrany a rajonizace rybníčních nádrží z hydrobotanického hlediska. – Ochrana přírody, Praha, 22/6: 83–90.

Příklady vývoje vegetace při různých typech hospodaření, včetně razantních zásahů (odbahnění aj).

Hejný S. (1995): Mizení druhů a společenstev obnažených den. – Sbor. Jihočes. Muz. v Čes. Budějovicích, Přír. Vědy, 35: 45–49.

Rozdělení druhů a společenstev obnažených den podle ohrožení a stabilizace v krajině, analýza příčin ústupu.

Hejný S. (1998): Kapro-kachní chovy (farmy) na rybnících v jižních Čechách a jejich vliv na vegetaci makrofyt. – Sbor. Jihočes. Muz. v Čes. Budějovicích, Přír. Vědy, 38: 53–60.

Podrobná studie o kapro-kachním hospodaření na rybnících, rozbor vlivů na vegetaci (změna vlastností prostředí, eliminace některých druhů, zavlékání cizorodých prvků do vegetace).

Hejný S. [ed.] et al. (2000): Rostliny vod a pobřeží. – 118 pp., East West Publishing Company, Praha.

V obecné části charakteristika vodního a mokřadního prostředí, ve speciální části přehled druhů (ekologie, indikace, využití aj.) Pozor, v knize jsou některé věcné chyby – např. u Littorella uniflora je obrázek jiného druhu apod.

Hrib M. & Kordiovský E. (eds) (2004): Lužní les v Dyjsko-moravské nivě. Moraviapress, Břeclav.

Popularizující publikace o nivních ekosystémech na jižní Moravě (lužní lesy, louky a další mokřady – flóra, vegetace, různé skupiny živočichů, lesnické hospodaření apod.). Doplněno mnoha fotografiemi. Je v knihovně UBZ.

Chytrý M. (ed.) (2007): Vegetace České republiky. 1. Travninná a keříčková vegetace. Academia, Praha.

1. díl monografie Vegetace ČR zahrnuje z vegetace přiřaditelné k mokřadům slaniska a vlhké louky. Většina mokřadní vegetace však vyjde v jednom z dalších dílů (patrně ve 3.), který bude věnovaný vegetaci vod, rašeliníšť, pramenišť, rákosin, vysokých ostřic a obnažených den a v současnosti je se zpracovává. Je v bot. knihovně UBZ.

Chytrý M., Kučera T. & Kočí M. (eds.) (2001): Katalog biotopů České republiky Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha.

Řadu mokřadních kapitol jsem v knize zpracovávala já, ale už je to pár let, lecos bych dnes napsala jinak. To se týká hlavně odstavců ohrožení a management, které je hodně stručné. U těchto částí se řiďte raději přednáškou. Pozor na chybu ohledně býložravých ryb – makrofyty se živí pouze amur bílý, nikoliv tolstolobik, ten se živí rostlinným i živočišným planktonem.

Lhotská M. (1987): Ako sa rozmnožujú a rozširujú rastliny. – 392 p., ed. Vydavateľstvo Obzor, Bratislava.

Podrobné informácie o rozmnožovaní a typech šírení cévnatých rastlín – popísané na príkladoch rôznych druhů, včetně mokřadních.

Mabberley D. J. (1996): The Plant-Book. A portable dictionary of the higher plants. – ed. Cambridge University Press.

Základní informace o jednotlivých čeledích a rodech cévnatých rostlin celého světa, vč. informací o využití, počtu nižších taxonů apod. Mělo by být v katedrové knihovně (možná u doc. Řehořka); existuje více vydání.

Moravec J. et. al. (1995): Rostlinná společenstva České republiky a jejich ohrožení. Ed. 2. – Severočes. Přír., suppl. 1995: 1–206.

Pro základní orientaci v jednotlivých typech mokřadní vegetace a v jejím druhovém složení.

Podubský V. (1948): Vodní, bažinné a pobřežní rostliny. Výskyt, život a význam, zvláště v rybářství. Ministerstvo zemědělství, Praha.

Publikace zahrnuje řadu domácích vodních a mokřadních rostlin, včetně některých řas a mechorostů. Vedle morfologického popisu jsou zmíněny i stanovištní nároky, možné využití jednotlivých druhů (např. ve výživě, průmyslu, v zemědělství) a jejich vliv (pozitivní i negativní) na rybníční hospodaření.

Pott R. (1995): Die Pflanzengesellschaften Deutschlands. Ed. 2. – Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart.

Vegetace Německa včetně mokřadních typů – mnohé se shodují s našimi. Kniha je na katedře.

Prach K. (1991): Původní stanoviště druhů obnažených den a jejich společenstev v nivě Lužnice. – Sborn.

Jihočes. Muz. České Budějovice, Ser. Natur., 31/1–2: 82–84.

Zmiňuje druhy jako *Lindernia procumbens*, *Coleanthus subtilis* aj., které se na Třeboňsku vyskytují (nebo v minulosti vyskytovaly) hlavně na rybnících

Sculthorpe, C. D. (1967): The biology of aquatic vascular plants. – 660 pp., London.
Bohužel jsem neviděla, ale ráda bych. Už ani nevím, kde jsem pátrala. Možná na to někde narazíte.

Štech M., Hroudová Z., Kaplan Z. & Hrouda L. (eds) (2007): Vodní a mokřadní rostliny – taxony, společenstva, vztahy. Zprávy Čes. Bot. Společ. 42, Mater., 22: 3–196.
Sborník příspěvků z konference ČBS o mokřadech, je v botanické knihovně UBZ

Valachovič M. [ed.], Rastlinné spoločenstvá Slovenska, 3. Vegetácia mokradí. – Veda, Bratislava.
Klasická fytoecologická monografie s podrobnými popisy mokřadních společenstev (= rákosiny a vysoké ostřice, rašeliniště, prameniště, obnažená dna a porosty parožnatek; vegetace makrofyt je součástí 1. dílu řady, Bidentetea 2 dílu (rud. vegetace).

Vicherek J. (1972): Rostlinná společenstva obnažených půd rybníka "Velké Dářko" na Českomoravské vysočině. – Vlastivědný sborník Vysočiny, oddíl věd přírodních, Jihlava, 7: 35–52.
Fytoecologická práce s obsáhlejším úvodem, který shrnuje ekologii vegetace obnažených den, biologii druhů apod.

Vicherek J., Antonín V., Danihelka J., Grulich V., Gruna B., Hradílek Z., Řehořek V., Šumberová K., Vampola P. & Vágner A. (2000): *Flóra a vegetace na soutoku Moravy a Dyje*. Masarykova univerzita, Brno.
Podrobné zpracování flóry (cévnaté rostliny, mechorosty, lišejníky, houby) a vegetace významného mokřadního území jižní Moravy. Je na UBZ v botanické knihovně a patrně se zde dá ještě koupit (viz webové stránky UBZ, odkaz na publikace).

Pro botaniky – fytoecology a floristy: spoustu údajů o mokřadní vegetaci z různých rybníčních území u nás i z vodních toků najdete v každém čísle časopisu **Muzeum a současnost**, který je v knihovně a kde publikuje převážně Jaroslav Rydlo. Přehled jeho článků získáte např. v bibliografii na webových stránkách UBZ – výzkum vegetace.

Odkazy na internetu

A. Většina těchto odkazů jsou zdroje obrázků, jsou tu ale i přehledy některých skupin organismů (systematické, ekologické, invazní druhy). Sama jsem mnohé z těchto materiálů k tvorbě přednášky nepoužila, protože už to bylo trochu mimo okruh naší problematiky, ale mohly by pro Vás být zajímavé. Pozor, seznam je už staršího data, takže některé odkazy možná již nefungují.

<http://www.sinicearasy.cz> – systém, charakteristika a fotogalerie významných zástupců

http://www.aecos.com/CPIE/keys_index.html – klíč k určování vodních živočichů a rostlin Havajských ostrovů, některé z nich se vyskytují i v Evropě nebo jsou invazní; fotografie

<http://wlapwww.gov.bc.ca/wat/wq/plants/plantkey/key.html#ceratg> – klíč k určování vodních rostlin Britské Kolumbie (Kanada); bez obrázků, ale doplňuje informace o druhovém bohatství některých rodů, které známe od nás.

<http://aquat1.ifas.ufl.edu/photos.html> – databáze vodních a mokřadních a invazních druhů rostlin na Floridě (přehled, charakteristika, fotografie, perokresby).

<http://plants.usda.gov> – databáze rostlin v USA, včetně druhů mokřadních (stručné informace k druhům, jejich ekologii a rozšíření, invazibilitě; někde obrázky).

<http://www.botany.wisc.edu/wisflora> – databáze cévnatých rostlin státu Wisconsin (vyhledávání podle rodů a čeledí; fotografie, seznamy herbářových položek, mapky, základní informace).

http://caliban.mpiz-koeln.mpg.de/~stueber/stueber_library.html – sbírka vyobrazení rostlin (kresby – vyhledávání jednotlivých druhů pod odkazem „suche“ na hlavní stránce) a další materiály, většinou z dávnější minulosti.

<http://www.bioimages.org.uk/HTML/T1.HTM> – fotografický průvodce říší rostlin a živočichů, řazeno systematicky, čeledi a rody abecedně; u některých druhů fotografie porostu, jednotlivých rostlin i detailu.

<http://www.tropica.it> – italské stránky pro akvaristy s podrobným přehledem tropických akvariálních rostlin (na hlavní stránce pod ikonou „La piante“)

<http://www.terra.hu> – maďarské stránky s informacemi o mokřadech Potisí (i anglická verze) a fotogalerii některých rostlin včetně mokřadních.

<http://www.fishbase.org/search.cfm> – databáze ryb (lze vyhledávat např. podle latinských názvů druhů nebo čeledí, podle země světa, ekologie a biologie apod.; podrobné informace o druzích, obrázky).

<http://animaldiversity.ummz.umich.edu/site/index.html> – databáze živočichů (včetně bezobratlých; informace, obrázky).

<http://www.boga.ruhr-uni-bochum.de/html> – stránky botanické zahrady Bochum (Německo) – obsáhlý seznam druhů (latinsky, řazeno abecedně), kvalitní fotografie; mokřadních druhů bohužel nemnoho.

<http://www.unibas.ch/botimage> – botanická databáze v Basileji (Švýcarsko), vyhledávání podle rodů nebo druhů, ukázky vegetačních typů, opylovači; kvalitní fotografie, bohužel málo druhů mokřadních.

<http://www.flogaus-faust.de/index.htm> – další obrázková databáze rostlin, náplň podobná jako u dvou předchozích

<http://nafoku.de/flora/flora.htm> – opět jedna fotogalerie cévnatých rostlin

<http://www.trq.nl/school/herbarium> – další fotogalerie (Holandsko), zahrnuje i dost druhů mokřadních, ukázky detailů plodů, květů apod.

<http://www.biology.iastate.edu/Courses/Bot364%20Aquatic%20Botany/GENERAa2m.html> – popisy, perokresby a fotografie vodních rostlin (na úrovni rodů).

<http://www.csdl.tamu.edu/FLORA/gallery.htm> – obrazová galerie rostlin státu Texas (velmi obsáhlá; řazení podle čeledí nebo vyhledávání zadáním jména).

<http://www.butbn.cas.cz/photoguide/sbirka.html> – fotogalerie sbírky vodních a mokřadních rostlin v BÚ AV ČR v Třeboni

<http://www.hlasek.com/index.html> – fotoarchiv J. Hláška (CHKO Třeboňsko) – fotografie živočichů i rostlin, hlavně ptáků

<http://www.pflanzenbuch.de> – německá databáze rostlin s obrázky

nové:

<http://linnaeus.nrm.se/flora/> – norská virtuální flóra. Text je bohužel v norštině, ale druhy lze hledat podle latinských názvů. Nejužitečnější jsou zde mapky rozšíření jednotlivých druhů na severní polokouli a obrázky. Jsou zde i národní jména druhů v několika evropských jazycích, vedle severských jazyků též AJ a NJ.

<http://ebotanika.net/> – český server, vše kolem botaniky – odkazy na databáze s názvy rostlin, vegetačních typů, badatelské instituce a mnoho dalšího

<http://waynesword.palomar.edu/1wayindx.htm> – stránky věnované druhům z čeledi okřehkovitých (Lemnaceae) – přehled druhů, taxonomie, využití, obrázky

<http://www.efloras.org/> – virtuální flóry různých částí světa

<http://www.tela-botanica.org/> – francouzské webové stránky o rostlinných druzích i o vegetaci

<http://zipcodezoo.com/default.asp> – databáze s informacemi o mnoha druzích rostlin, živočichů i dalších organismů (taxonomie, popisy, ekologie, rozšíření, obrázky)

Nezapomeňte, že fotogalerie s obrázky cévnatých rostlin a jejich společenstev je k dispozici i na stránkách katedry botaniky!

B. Odkazy na servery, kde jsou k dispozici on-line verze odborných časopisů. K článkům z uvedených časopisů se lze dostat i přes různé databáze, k nimž má univerzita předplacený přístup (info na stránkách fakulty nebo MU). Odkazy ověřeny k 19. 2. 2008.

<http://www.sciencedirect.com/science> – pod odkazem „journals“ se dostanete mimo jiné i k časopisu Aquatic Botany, kde jsou často zajímavé články k ekologii a biologii vodních a mokřadních rostlin. U většiny je bezplatně přístupný abstrakt, u některých i celý text článku.

<http://www.amjbot.org> – American Journal of Botany, články hlavně k anatomii, fyziologii, genetice apod., ne však k ekologii společenstev. Všechny skupiny rostlin, řasy, houby, lišejníky.

<http://www.opuluspress.se/> – odkaz na IAVS (International Association for Vegetation Science – mezinárodní společnost pro výzkum vegetace) a časopisy Journal of vegetation science, Applied vegetation science a Folia Geobotanica (nově vychází ve vyd. Springer, viz dále)

<http://www.springer.com/> – vydavatelství vědeckých knih a desítek odborných časopisů. U abstraktů zveřejněny i mailové adresy autorů, kterým lze napsat o separát, pokud článek není volně přístupný. Pro nás jsou nejvýznamnější časopisy v rubrice „life sciences“, např. Biologia (vychází na Slovensku, je i na UBZ), Biodiversity and conservation, Biological invasions, Ecosystems, Folia Geobotanica, Hydrobiologia (velké množství zajímavých článků z různých oborů mokřadní botaniky i zoologie), Journal of Ornithology, Limnology, Plant Ecology, Wetland ecology and management, a v rubrice „environmental sciences“ – např. Aquatic Ecology, Aquatic Sciences, Estuaries and coasts, Oecologia.

<http://www.blackwell-synergy.com> – další velké vydavatelství odborné literatury, struktura webu podobná, jako u vyd. Springer. Časopisy s informacemi o mokřadních druzích (včetně jejich fyziologie, anatomických adaptací apod.) a společenstvech jsou např. Freshwater biology, Journal of biogeography, New phytologist, Physiologia plantarum, Conservation biology a mnoho dalších.

<http://www.oxfordjournals.org/> – server podobný dvěma předešlým (podobné rubriky i podobně nazvané časopisy)

<http://www.hydroecologie.org/content/view/98/102/lang.en/> - časopis Hydroécologie Appliquée (Aplikovaná hydroekologie), vychází ve francouzštině

<http://www.jstor.org/search/> – databáze článků, hlavně starších, oskenovaných z různých časopisů.

<http://www.esajournals.org> – na stránce je odkaz na několik časopisů o ekologii, vydávaných v Americe